

ʔëłá yunadhë naíidá
Canada hobëts'ı yatié ʔëdırı k'ı t'at'ú
ʔëdırı ııdıná kon tthé bök'oghıdhér
nuclear waste hulyé t'at'ú chu t'ok'é
bök'ónı há

nwmo

NUCLEAR WASTE
MANAGEMENT
ORGANIZATION

SOCIÉTÉ DE GESTION
DES DÉCHETS
NUCLÉAIRES

ʔełá yunadhē naídá: Canada hobētsı̄ yatıé ʔēdirı̄ kı̄ t'at'ú ʔēdirı̄ ʔı̄dıná kon tthé bēk'oghđhēr nuclear waste hulyé t'at'ú chu t'ok'é bēk'ónı̄ há

Ku ʔatı̄ bēghā yatıé horı̄ʔı̄h dé ʔēdirı̄ dēne bēl yághı̄ltı̄ lá:

Jamie Robinson

Director, Communications

Nuclear Waste Management Organization

22 St. Clair Avenue East, 6th Floor

Toronto, ON M4T 2S3

Canada

Tel: 647.259.3012

Fax: 647.259.3692

Email: learnmore@nwmo.ca

Tsatsané bēni hı̄ı̄ k'é Website : www.nwmo.ca/sitingprocess

» ʔatı̄ bēghā yatıé hozēlı̄h ʔá nēbá nı̄t'á hası̄

Ku zëdłaghë hats'ëdí zá zëdíri zıdıná kon tthé bék'oghıdher nuclear waste hulyé k'ı?

zá zëdıhı holá nëne hots'ı Canada naskathé zëdíri zıdıná kon tthé zá zıdıná kon hołé sı, ku zëdíri hots'ı t'á bët'á zëdına kon dałtsı hots'ı zëdíri sı nuclear power Ontario, Quebec chu New Brunswick ts'en bet'orëzáz s. K'asjene nake limilıon zëdíri tsátsané fuel bundles hulyé k'ı bëghódher sı t'á hııı sı zëdıhı.

Ku t'ohó zëdíri tsátsané zıdına kon hołé hots'ı halyé hijá dé, bék'oghıdher k'ësi hultá sı waste product hulyé sı, bët'sı zası hódhëlä natsér tthı hól hotié boghëdí hoza. Ku zëdíri hódhëlä radiation hulyé k'ı natsérhılé hánë kulı bët'sı t'á bógrëııı k'ı k'ázı hané hılé sı holá limil nene hots'en hııdı nık'áthë sı. zeyı t'á hotıé bóghëdí hoza yunadhë thá hots'en.

Canada bët'sı zëdíri zıdıná kon tthé bék'oghıdher nuclear waste hulyé k'ı zëdıhı zëłótsëlä hots'en bék'ónı t'ok'é zıdıná kon hołé ts'ıthılé Ontario, Quebec chu New Brunswick chu Atomic Energy Canada bët'sı nánótá k'é ACEL Manitoba chu Chalk River la k'é Ontario ts'en tthı.

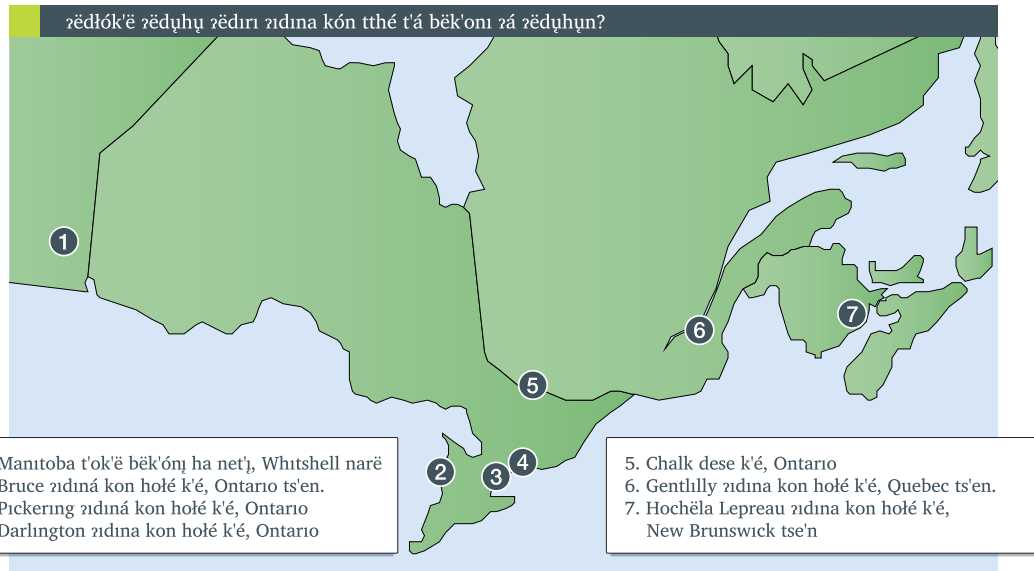
Ku zëdíri nıh banı t'á dëne zëdíri zıdıná kon hołé dáhólzáz k'ı yunádhë

t'at'ú sughuá bék'ónı há zëdıhı yënádnëtá sı. Dënë Canada nask'áthë narádé k'ı zëdíri zëdíri zıdıná kon tthé bék'oghıdher nuclear waste hulyé t'at'ú bék'ónı há ts'ëthıyé békánótá dëzáz zëdıhı. Bet'á tthı dene chu nıh zësóhıné tthı hódorëłzıhılé sı zeyı t'á nuhëlá sı zëdıhııı.

záz zëdíri zıdına kon tthé t'á bék'ónı k'ı Canada hónask'áthë CANDU zıdına kon hołé hots'ı tsátsané k'ı 0.5 metre hághıııëth chu k'asjene 24 kilograms hághııdëth sı.

ʔelá yunadhé naíndá: Canada hobets'j yaté ʔediri k'i t'at'ú ʔediri ʔidná kon tthé bék'oghǵhǵhér nuclear waste hulyé t'at'ú chu t'ok'é bék'ónǵ há

Ontario Power t'ok'e ʔelótséle hots'en ʔediri ʔidná kon tthé t'á bék'oghǵhǵhér t'ok'e bék'ónǵ ʔedǵhǵ.

Canada ɾediri hók'énádé hódórélɾh sɪ

June dɾghɾch'ádèl hultá 2007 nene k'é Canada bets'ɾ nihts'èn k'óldé ɾediri yatíe ɾèk'èráká ɾasie hołé há yatí théltsɾ nih adaptive phase management hulyé t'ɾt'ú ɾediri ɾidiná kon tthé t'á bèt'áhot'ɾ k'ónɾ há thá hots'èn.

Ku ɾediri t'áhódí k'í bèt'á yunadhé há sèhudé hasɾ ɾediri ɾasíe sughuá chu ts'èthɾyé bék'ónɾ há nɾyághe hots'èn. Ku t'ɾt'ú tth'í naráidá hade dène bèhel yatíe hołé tth'í hoɾɾ. Ku ɾediri yatíe hobasɾ hóbèghálá há hódórélɾh sɪ.

Ku ɾediri ɾèk'èraka ɾasie hołé k'í adaptive phase management k'í ɾediri hats'èdí sɪ:

- » ɾɾfá k'é horèlyɾ ɾediri ɾidiná kon tthé t'á bék'óghɾdhé nɾyádhè bék'ónɾ há;
- » T'ɾt'ú hólé hade ts'èthɾyé ɾèlá nadázèt'èth há bèghɾ háts'ítí hahilé sɪ dene hotíe yènerèní hɾfdu hasɾ;
- » Dène ɾeyer hónarè narádé tth'í bèbá nɾt'ɾ há bèhèl nódhí há chu t'ɾt'ú hołé hijá dé bèhèl hasɾ;
- » Ku t'ahɾ thá hots'èn bék'ónɾ há dué dé, ɾèłótsèlè bék'ónɾ há sènɾt'á hasɾ, ɾèkɾt'ú nɾnɾdhér dé;
- » Yunadhe ɾediri ɾasie k'óní narè dene t'ɾt'ú ɾasie ɾèlá hódóghèłɾɾ ɾèlá hoɾɾ;
- » Ku t'ɾhɾ hots'ɾ ɾediri ɾidiná kon tthé t'áhɾ bèt'áhot'ɾ há ɾasíe gódhé hulɾɾ dé nanats'èłtsí há tth'ɾ hoɾɾ sɪ; ɾeyɾ chu
- » T'samba tth'í k'ènéłt'è thèɾɾ hoɾɾ bèghèdí chú dene yèghadáláná há yunádhè dé.

ʒělá yunadhě náídá: Canada hobětsʒ yatrě ʒědirı k'ı t'at'ú ʒědirı ʒıdıná kon ttě běk'oghđhěr nuclear waste hulyé t'at'ú chu t'ok'é běk'ónı há

Ku ʒedırı adaptive phase management k'ı Canada nask'athé hotsʒı dene hel hotıé bēháyaghıtı sı. Ku nıh bany dene ʒělk'ěsı ʒělá ʒěedırı ʒasıé k'ěnáradé sı, Sweden chu Ts'ěkuı t'ák'ódhere United Kingdom benene k'é chu Finland chu Balaı nene France honaré. Ku yunadhe há ʒělá t'at'u ʒedırı ʒasıé hóté k'ı nıh chu dene yet'a ʒěsóhúné hoʒahılé ha sı nıh bany k'esı.

Ku t'áhót'ı há hónıdhën

Ku t'oho ʔedırı lá bónıldhër dé, hotıé hoboghëdí hats'edı sı t'ok'é nõyaghë bëk'ónı chu t'ą haıyórııá ts'ıdhılé bël.

T'at'é ʔá nõyaghë bëk'ónı háhónıdhën k'ı nõzı ʔá dëne chu nõdaghë bëch'á ııdhá dé. Ku ʔedırı ııdına kon tthé t'á bëkóghıdhër k'ı nõyaghë 500 metres nõyaghë ts'en ıılaghë ıımıl sılaghë beschene dene ké hánııthá hots'ën nıh t'áhıııá gharë. Ku nõyaghë t'ók'é bëk'ónı tth'ı bá sëhudé tth'ı dëzı. (ʔedırı det'ıs gharé ʔedırı ʔerıht'ıs k'ııı)

ku ʔedırı ııdına kon tthé t'á bet'ahot'ı k'ı ʔasıe nõzı yë bëk'ónı hası tsıtsıšané natsér ye, ku ghëlyél dé ʔasıe bësđóté horëıııılé yé hası t'ok'é bëk'ónı hots'ën. Ku nõyaghë ts'ën ıılyé há t'ok'é bá sëhııá hots'ën. Ku nõyaghë t'ok'é bëk'ónı sëhılyé há hotthé ts'ën tth'ı. Ku hót'ës chu tthé ʔá bëdarëlyé há ʔeyér bëk'ónı hııá t'ąghe dé.

Ku sënılyá t'ąghë dé boghëdí tth'ı hoııá t'á bëgháıadá hóııarë. Ku nanats'ëltsı hozëlııh dé tth'ı hóııá hası t'óho losı. Nõyaghë t'á bëk'ónı ts'ën nıh selyá sı, horëlyu dene ʔëıá dánıdhën dé bëdarëlyé há dene ch'á, ʔeyer de NWMO chu dene yeghóııı há yunadhë hots'en.

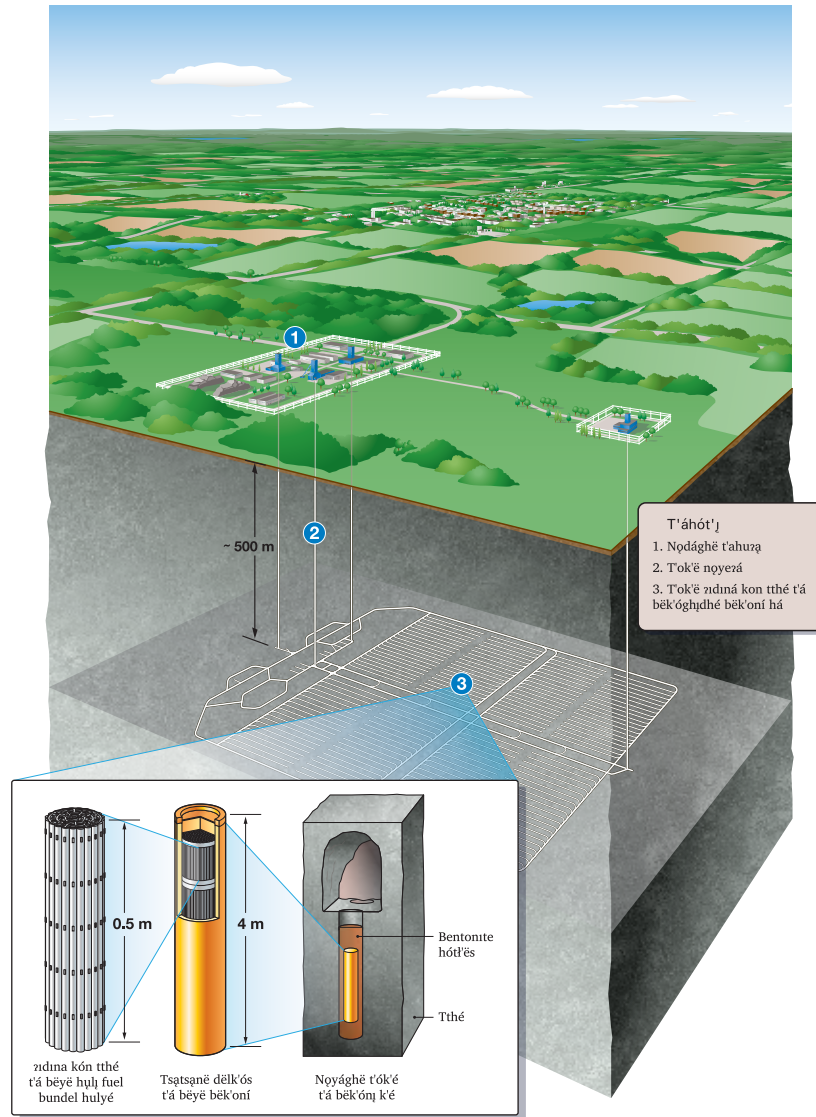
Ku horelyu t'á bëgháıadá hııá dé, chu ʔedırı waste ghëlyé hııá dé bóghëdí há CNSN Canadian Nuclear Safety commission hulyé bëbası t'ánııthá bëgháıadá chu boghëdí hots'ën t'á bonııdhı chu hoıé chu bëdarëlyé hots'ën. Ku ʔedırı lá k'ı hotıé t'á yatıé gharë boghëdí k'é hası nıh chu nıh bıııı Canada t'á yatı k'óıııá k'é ʔedırı ııat'é ʔasıé boghëdí k'é.

Ku ʔeyer hóııarë dene ha ʔasıe bek'ënats'edé ha la k'é hóıé há t'ıt'u ʔedırı ʔasıé hoghëdí há, ʔeyer dé t'ok'é losı hots'ı dene yët'órëııá nıh bıııı horëlyu dene há.

Bëghı tth'ı tsamba necha k'ódhı há bónıdhër t'ąghé dé, la tth'ı ııá há dene ʔeyer ts'ıdhılé naradé bá thá hots'ën. Ku dene hel t'ánódhı sı bası hası ʔası náıııá ts'en tth'ı, ku horëlyu dene t'ą yëch'ası naradé sı tth'ı bel nadayatı tth'ı hoııá hókët'á hots'en.

» Ku t'ok'é nih ʔáhot'ı hade nih nëch'á ha hılé sı 100 hectares (250 acres) hagëlyá hut'á, nõdaghë yoh chu tulu chu t'a ʔasıé t'orëʔá ha. Ku nih tth'ı yası bët'áhot'ı tth'ı ghónı sënuhut'á há.

» Ku nõyaghë ts'en nih yası hozalyá hası t'ok'é ʔedırı ʔası bék'ónı há. Tthë nezu yé chu t'ok'é ghëlyel há tth'ı sëhulyé há hozá. 2.5 kilometres chu 1.5 kilometres haghëlyá hası. NWMO tth'ı nih hutó tth'ı hozá ʔedırı ʔası ghalana há. Kulı ʔenáhut'é t'ághë dé, nih sënahulyá dé, bët'áhot'ı nadı ghónı sı yunadhë dé.

Nih t'at'ú hı́chu há

Ku t'at'ú nih dëkahat'á há nı́njdhér dé horelyı t'ok'é nih ʔáhot'ı há hónı́dhen nare dene hël hotie bëhayatı há hotthé ts'ën tth'u. ʔeyer de t'at'ú ʔasië boghëdí gharë halyé tth'ı há hoʔá ʔá, nih nëzyı k'é ʔedırı ııdıná kon tthé t'á bék'oghı́dher békónı há.

Ku t'aradı gharë Canada nask'athé hots'ı sı ʔedırı yatıé k'ı, ku Canada hots'ı dëne dódónıdhen sı ʔedırı ghá. T'at'ú nadazét'ëth dı́lı ghá yatı thëlá sı hotthé ts'ën tth'u ʔedırı ʔası bék'ónı ghá. Ku ʔedırı yatıé başı hade ʔedırı k'é hası.

T'á hóbëgharë yatıé k'ë sı ʔedırı k'ı

Sëhóʔá tthere sı safety hulyé k'ı

- » Nih k'e sëhóʔá chu dene xa hótthere sı bet'á ʔësöhúné ch'á.
- » Ku t'a yatıé hóbëgharë ʔëghalada gharë hası, t'oho losı bëʔası ʔasië hołé hade ʔeyı tth'ı hel hası.
- » Ku t'á yatıé nëdhe gharë tth'ı k'é ʔasié gháladá hası hokët'á hots'ën.

Ku t'ok'é hółé ts'ıthılé t'á dene naradé sı yëts'ëdárënjı hı́dı hası

- » T'á dene ʔedırı ts'ıdhılé naradé sı bédágharë hołé dezá sı.
- » Ku t'á haıyóııla ʔëh danı́dhen sı ʔeyı hıt'á bëł hası ʔedırı k'ı.
- » Ku nı́njı haıyóıılá t'ághá hots'ı bënjı ʔëdıı nı́dhı dé bëbá ʔëdıı nıt'á ʔësot'ëhılé sı.

Ku t'ok'é haıyóııla ts'ıdhılé nıt'á dé hotie bá nih hóghëdí hoʔá sı.

- » T'á haıyóıılá bets'ıdhılé nıt'á dé yët'orët'á hoʔá lá hu k'ot'é ʔası hobası.

Ku t'á dene bëts'ıdhılé dé bëł hoʔá ʔasië hołé ts'ën tth'ı

- » Ku t'ok'e tulu k'é ʔedırı ʔasië ghëlyél tth'ı ʔeyı ghı́k'adhe dene naradé dé bëhël tth'ı bëhayatı tth'ı hoʔá.
- » Ku NWMO tth'ı province hots'ı nı́ste'n k'óldé tth'ı hël ʔëghádalana há.

Ku dene dëdłı́né bets'ı yatıé theʔá sı sılaghë tsámba naıyá yatıe hobası chu nih k'enaradé sı ghá

- » Nih k'é sëhoʔá chu dene ch'a boghëdí hoʔá ʔedırı yatı k'ı tthere sı. Ku t'ok'é nih ʔahot'ı sı hobası hotıe sılaghë tsámba naıya yatı k'e hası, ʔeyı chu nih ghá nayı sı tth'ı bóghëdí hası.

Ku t'at'u nadazët'ëth ʔediri gharë hası - yası bëyatie sı ʔëja

Ku ʔediri gharë hołé hijá dé dene t'adánıdhën sı yati tthere deza sı, ʔeyer dé dene yëts'edarëni há ʔá.

Sëhudé	Ku t'ók'é nih ʔáhót'ı hası NWMO horëlyu dene hël koradí hası, provinces hots'ı nihts'en k'óldé chu Canada bets'ı k'óldé chu denedédłné dałı hël yati nıráthëʔa t'aghé dé t'a NWMO k'ënaradé há gha.
T'átthé 1	Ku ʔediri NWMO t'ok'é ʔediri ıdına kon the t'a bëk'ónı k'é nı'tá ts'en tth'ú hotıë dëgharë hots'en dene hel dayatı ha hoza.
Nats'en 2	T'á haiyórlá ʔeh dánıdhen sı hotthé ts'en tth'ú bëhel bëhayatı hoza.
Taghë hots'ı 3	Ku hónësi t'a haiyórla bël ʔediri gha nadayatı hódórëlı dé bël tth'ı nádayatı hoza.
Dıghı hots'ı 4	Ku t'á haiyórlá bël hası hotıë bel nadayatı há hotthé ts'en tth'ú ku naıı t'a hobanı naradé sı tth'ı bel tth'ı nayatı hoza.
Solaghë hotts'ı 5	Ku t'a haiyórlá bets'ıdhılé hołé hası ʔëh danıdhën ts'en tth'ú bel limarsı nëdhe hołé hoza bonıdhı ts'en.
ʔıkk'ëtaghë hots'ı 6	NWMO chu t'á haiyórlá ʔełá limarshı hëhëłtsı há t'á bëgharë hóghaladá há.
ʔıłësdı hots'ı 7	Ku t'a ʔediri ıat'é ʔasıé hodóghëhni sı ʔediri t'at'ú ʔası k'ënáts'édé sı dene hel bëhayatı tth'ı deza public review hulyé, ʔeyer t'aghé dé bonıdhı há.
ʔıkk'edı hots'ı 8	Noyaghë t'ok'é ʔediri ıdına kon tthë t'a bëk'ónı ha bonıdhı há nëtı há.
ʔıłotı hots'ı 9	Ku t'ók'é hołé chu bëghaladá nı'tá há.

Ku t'a hobegharë ʔasıe k'ënadé k'ı ʔediri yatie hots'ı, ʔełá yunaghe náraidá ıdına kon tthe bëk'oghıdhër bëk'ónı há Moving Forward together: process for selecting sıght for Canada's Deep Geological Repository for Used Nuclear Fuel. ʔeyı ʔerıht'ıis nıłıh horıhıh dé NWMO bets'ı tsatsané benı hulı k'é hóıker ʔá nëbá nılyé hası.

Nih chu dene t'at'ú bóghédí há ʔediri gharë

ʔá t'ok'é nih ʔahot'ı́ há ʔediri nɔyélyé há bék'óní xá nih degharë nēzı́ deʔa ʔediri ʔasié bórēŋı́ k'óní há thá hots'ën. Ku t'á nih ʔahot'ı́ tth'ı́ horēlyı́ ʔasié bası́ há tth'ı́ nēzı́ hoʔa, yunadhë nih chu dene yet'á ʔesóráné ch'á.

Ku t'ok'é ʔediri nih ʔahót'ı́ hade horēlyı́ ʔasi net'ı́ hoʔa ʔeyer honarë, ku ʔediri ʔı́dıná kon tthe bék'ónı́ ha horelyı́ nɔyaghe nih ʔahot'ı́ sı́ ha nēzı́ deʔa dene ch'ası́ hotie thëla tth'ı́ hoʔa t'ok'é bék'ónı́ sı́.

Ku t'á nih ʔáhot'ı́ sı́ horēlyı́ ʔasié ha tth'ı́ bēnánótá tth'ı́ hoʔa t'átthe bonı́dhi hots'ı́ chu nih k'é t'ahuzá dı́lı́ hu t'at'u bēt'áhot'ı́ háhónı́dhen ts'en. ʔeyı́ gharë t'at'ú ts'éthı́yé nih ʔáhot'ı́ há bék'ója há ʔediri t'oho bēbá nı́t'á dé nɔyaghë ʔası́ nı́lyé há.

Ku t'á nih ʔáhot'ı́ ha k'ı́ hotié tthé tth'ı́ nēzı́ deʔa. (tthe chu nótué chu horēlyı́ t'ahúʔa bék'ója deʔa hotthe ts'en tth'ı́), ʔediri ʔasié nēdhe bék'ónı́ hade Canadian Nuclear Safety Commission bēyatié hóbası́ chu nihóbani ʔediri ʔasié bóghédı́ yatié k'é International Atomic Energy Agency hulyé.

Ku t'á ʔasıé nédhe nèt'ı hoʔá hótthé ts'ën tth'u:

- » T'á tthé bët'áhot'ı ha k'ı hotié tthé nëʔı dëʔá ʔedırı ıat'é ʔası bék'ónı há dé, dene chu ʔasıé ch'ası nıdhá tth'ı hoʔá, t'á nıh ʔahot'ı sı bësđólé tth'ı hoʔá há hılé sı
- » Ku t'a tthé bët'áhot'ı ha k'ı nëʔı husá, nıh nadá chu nıh k'é hónıdhıl dıı bet'á ʔësóhóné ch'á ʔedırı tthé tth'ı nats'ér hu yunadhë ʔedırı ʔasıé bék'ónı há?
- » Ku t'ok'é nıh ʔáhót'ı há hotié dëgharë nëʔı húsá ʔedırı ʔasıé bék'e hoıé há?
- » Ku yunadhë dene ʔeyer ʔasıé kádánétá ch'á tth'ı nıh nare ʔasıe hııı hılé husá?
- » Ku ʔedıhıı yatié hulʔá gharë nıh ghá bet'á yúnadhë t'ánódhı ghónı bet'á yati hole bórëní husá ʔedıhıı?
- » Ku t'ok'é ʔedırı nuclear fuel t'á bët'áhot'ı ghëlyel há tulu chu t'at'ú ghëlyël há nëʔı hııı husá ts'ëthyé ʔeyer ts'ën nılyé há??

T'ok'e t'á haíyoriá gá t'at'ú ts'ethiyé t'áhúza há tthere sí

NWMO hots'ı dene k'ı hotié degharë dene há zasie t'a dué nódhí hodórëljihilé sí t'ok'é ngyaghe ıdıná kon tthé t'á bët'orëzähilé bëk'óní.

Ku t'óho bónídhér de yunadhë dene yet'á zesóráné ch'á há tthere sí t'á yatíe nédhe hade. Ku zeyer t'á dene naradé sí tthí yunadhë t'at'ú yëgha t'ádánídhën sí tthí gharë tthí hoza:

- » La hobası t'áhúza - economic health
- » Nih k'é t'ahúza - the environment
- » Sughuá sëhóza chu dene yat'á zesóráné ch'á - safety and security
- » Dene ch'álanié t'á zëlk'éch'á - cultural dimensions
- » Dene t'á zëlk'éch'á ts'en bel t'áhuza - spiritual dimensions
- » Dene t'á zeyer gá naradé bël t'áhuza - social conditions
- » Ku dene t'á zedırı la k'é ts'édarëní sí yunadhë t'at'ú yët'órıthter sí - enhancing opportunities for people and communities

T'á haíyoriá zedırı ts'érenı bëk'á nıt'á há bët'á lá chu zëlk'éch'á zasie t'á bá hórıchá hası yúnádhë dé. Ku zedırı t'á zasie nédhe bónídhér dé hotié ts'ethiyé hołé dezı horëlyı dene yet'órëłthí há. Za NWMO t'á dene bëgá nıt'á há hël hótíe zëghádálaná hódórëljıh sí, za bónídhé ts'en tth'u dene hël hotié dëgharë bëháyatı tthí hoza t'at'ú nódhí há.

NWMO k'ı t'ók'é nıyádhə ʒasıé k'ónı há ʒeyer hónarə hotıé dene həl dayáltı hoʒa bet'á ʒəsóhúné ch'á. NWMO tth'ı dene hel ʒəghádálana bənene honarə dene chu nıh bəsdołé ch'á yúnadhə dé ʒedırı hóbası:

- » Dene t'á ʒedırı ts'ıdhılé naradé sı bá səhóʒa hoʒa ʒəsóhúné ch'á
- » T'á bəghalada hónarə tth'ı hóghədí hoʒa yunadhé de
- » La chu lahołé bası tth'ı nıt'a hóʒa
- » ʒədirı ʒasıé hołé ts'en tth'ú dene hel dəghare bəhayatıé tth'ı hoʒa hótthe ts'en tth'ú.
- » Hotıé dəgharə ʒələ ʒəgharə ʒasıé hołé tth'ı hoʒa
- » Ku t'ok'é nıh bəsdołé ghómı ʒedırı ts'ıdhılé thəʒa dé bóghədí hoʒa
- » Ku ʒedırı hołé ts'en tth'ú t'á ʒasıé ʒeyer hónarə bət'orəʒá tth'ı hıłı hoʒa
- » Ku ʒeyer hónarə t'á dene naradé sı bohəhəl lá nədhe hónıdhi ts'en tth'ú yebá sэдáhúné tth'ı hoʒa hotthé ts'en tth'ú
- » Ku ʒeyer hónarə t'á ʒasıé hıłı sı (tulu, kon beschene tulu chu tu k'é tles ts'ı) chu kət'é ʒasıé hıłı tth'ı hoʒa bət'orəʒá hoʒa hotthé ts'en tth'ı ʒedırı nuclear waste fuel bək'ónı ha de.
- » NWMO dene ts'erenı há hotthé ts'en tth'ú ʒasıé bóndhi hots'en ʒedırı la k'e nare

Ku núhní zédłaghë záraít'ı zá

Zedırı t'ğ dene Nuclear Waste Management (NWMO) há zëghádala k'ı t'ohó bëbá nüt'ğ 2002 nene k'é Ontario hots'ı Power ıdına kon k'e hots'ı (OPG) hulyé chu Hydro-Quebec chu New Brunswick Power Corporation horelyu zëłá bóhël ku zedırı yatı k'ı Nuclear Fuel Waste Act (NWFA) hobets'ı yatıé t'á sı zëğä Canada nask'athé zedırı ıdına kon tthé t'á bëk'óghıdhér t'at'ú bëk'ónı há.

NWMO hots'ı dene k'ı hoté zedırı hóbası hoté zasıé hódórıshä t'at'ú dene dághëna hu t'at'ú bëgháladá tthı chu dene hël t'at'ı bëghä nayatı hu tsambá chu t'at'ú boghëdí dälı ghä. Ku zedırı hots'ı dene zëk'ëch'á dene hël tthı zëghadalana sı Canada nask'athé hots'ı.

NWMO hots'ı dene k'ı zedırı ghä dene hel yëghádala hódorëlğh:

Ku yúnadhë zedırı nuclear waste Canada hots'ı bëk'ónı hijá dé dene t'á yëts'ıdhilé naradé sı bet'á bene chu zëdını zësórané ha hozğhilé sı.

NWMO k'ı ʔedırı yatı nédhe gharë ghédél sı:

- » **Integrity - t'a bet'a sëhoʔa** Hotie dëne nale ʔasıé k'ënáraıde hası, ʔeyı chu dene besórórodı ha t'á bëhël ʔëghadáııda ha k'ı ʔedırı hobası.
- » **Excellence - t'á hotié hıʔı tth'ı bék'e ghıdél há** T'á yatıé nédhe hıʔı sı k'é há ʔedırı hobası bët'a t'á ʔasıé hok'ënáraıde k'ı hotie dene hel ha ʔasıé nailná hots'ën.
- » **Engagement - t'oho nailná hots'en dene hel hotie bëhayatı hoʔa** Ku t'á hayóııla bëgá ʔedırı bëghalada há k'ı hotie dëgharë bel nadayatı hoʔa ʔasıé nodhı hots'en. T'oho losı ʔasıé hołé ts'en tth'u dene hel hotthe behayatı tth'ı deʔa bet'a hotie ʔëñnëredı há ʔedırı gha.
- » **Accountability - t'á ʔasıé nódhı hobası hotie dene hel ha** Ku t'á ʔasıé hok'ënats'ede sı hobası begha tsamba t'á bëgha k'ódhı hası hotie dëgharë boghıdı ha t'at'ú bék'ódhı chu t'á ʔasıé dailtsı sı hogha.
- » **Transparency - dëghare dene nalé ʔasıé dailtsı há** T'á ʔasıé hok'ënarıde k'ı hotie dene nale hası t'á dene hel bëhayatı chu t'at'ú ʔasıé nailná dııı hobası, bet'á horelyı dene bënálé Canada nask'athe.

Ku ʔedırı ııdına kon tthe t'á bék'oghıdher bék'ónı ha k'ı thahots'ën hats'edı sı, t'a bëgha hózëlker tth'ı hóııcha hası ʔeyı datédhe tth'ı dëghare bëhayatı tth'ı deʔa hotthe ts'en tth'u. ʔá NWMO k'ı hotie dene hel tth'ı hel dayııtı sı ʔedııı ts'en Canada nask'athë bet'á t'at'ú ʔedırı ʔasıé ts'ëthıyé bék'ónı ha yunádhë dé.

T'á zasie bëgha dene t'á hódórëlker - FAQs

¿á Canada nask'athé zediri zasie nuclear fuel t'á bët'ahót'í k'í zëdlat'ú boghëdí há zá?

Yuní 2007 nene k'e, the Government of Canada selected Adaptive Phased Management t'át'ú zëlk'eraka zediri zasie hoghëdí há t'át'ú hadé tháhots'ën hats'edí s'í yunádhé hots'en. T'a zasie honëdhë bëgharë hoghëdí ha k'í t'át'ú ts'ëthiyé zediri zasie bëk'óní há dene chu zasónódhí bet'a zediri nõk'ë nõyaghë hots'ën t'ok'é dene yëdórëljh gá. Ku t'a yatí hólé k'í t'át'ú zëlk'ëraká nodhí há zediri k'é hasí. Dene t'a yëts'ídhilé náradé k'í bël hotié bëhayatí ha hotthé ts'en tth'u t'á dëne zediri ghá zasie k'orályá hël.

Ku honëzú k'é zëdlat'ú zediri lat'é zasie k'ënaradé zá?

Ku zediri k'í Canada nask'athé hots'í dene hel hotié bëháyaghítí s'í t'át'u nõyaghë bëk'óní há. Ku nih banj dene zëlk'ësí zëlá zediri zasie k'ënaradé s'í, Sweden chu Ts'ëku t'ák'ódhere United Kingdom, Finland chu Balaí nene France honaré. Ku yunadhe há zëlá t'át'u zediri zasie hólé k'í nih chu dene yet'á zësóné hozáhilé ha s'í nih banj k'esí.

Ku t'ok'é bëk'óní há zëdlaghë hólé há zá?

T'at'é zá nõyádhë bëk'óní háhónídhën k'í nëzú zá dëne chu nõdádthë bëch'á nõdhá dé. Ku zediri zidiná kon tthé t'á bëk'óghidhër k'í nõyághé 500 metres nõyaghë zlaghë limil s'olaghë beschene dene ké hánilthá hots'ën nih t'áhuzá gharë. Ku nõyaghé t'ók'é bëk'óní tth'í bá sëhudé tth'í dëzú.

Ku nih zëdlághëlyá bët'órëzú há?

Ku t'ok'é nõdaghë ho'é ha dé nih nëcha hahilé s'í k'asjene 100 hectares (250 acres) kut'á há yoh hu tulu hu k'ot'é zasie ha. Ku nõyaghe hots'en hadé t'ok'e bëghalada chu zediri zasí k'oní hadé 2.5 kilometres by 1.5 kilometres (375 hectares/930 acres) kut'á há nõyaghë 500 metres hots'en k'asjene zlaghe limil s'olaghë beschene dene ke hots'ën.

Ku zëdlat'ú zediri zasie ghëlyel há zá?

Ku horelyú t'á bëghaladá hijá dé, chu zediri waste ghëlyé hijá dé bóghëdí há CNSN Canadian Nuclear Safety Commission hulyé bëbasí t'ánilthá bëghaladá chu boghëdí hots'ën t'á boníldhí chu ho'é chu bëdarëlyé hots'ën. Ku zediri lá k'í hotié t'á yatíé gharë boghëdí k'é hasí nih chu nih banj Canada t'á yatí k'órüzú k'é zediri lat'é zasie boghëdí k'é.

Ku ëdlat'ú nih chu dene boghëdí ha zá zediri zasie ch'á?

Ku t'á nih záhót'í ha k'í hotié tthé tth'í nëzú dëzú tthé chu nõtué chu horëlyú t'ahúzú bëk'ójú dezú hotthé ts'en tth'ú. T'ok'ë nõyaghë bëk'óní há k'í tth'í nõdhá dezú s'í bet'á nih chu dene yet'á zësóráné ch'á. Hotthé ts'en tth'ú hotié dëgharë nët'í tth'í dezú bët'sën náts'idá hots'ën. Ku nõyaghé zediri tsatsané sënflyá t'laghë dé kulí nánáts'ëltsí tth'í há hozú tth'í dëzú.

Ku zëdlat'ú bëghëdí há zediri k'í?

Zediri zasie nëdhe bëk'óní hade Canadian Nuclear Safety Commission bëyatíé hóbasí chu nihóbaní zediri zasie bóghëdí yatíé k'é International Atomic Energy Agency hulyé beghare t'í hozú. ¿á ediri CNSC k'í horëlyú zasie hoghëlmí halyé há t'ok'ë bëk'óní hu t'át'ú ghëlyél chu t'át'ú bëba zëriht'ís ho'é daj há. The Government of Canada, Natural Resources Canada bët'esí NWMO hoghëlmí s'í zediri zidina kon tthé t'á bët'ahót'í k'í zediri yatí Nuclear Fuel Waste Act gharë.

Ku ʔëdǎǎtʔ tʔokʔé nʔyaghë bëkʔónʔ há nih hílchu há?
Ku tʔatʔ nih tʔokʔé ʔëdírí ʔasí bëkʔónʔ há hotié dene hel dayǎtʔ sʔ hotthe tsʔen tthʔu Canada naskʔathe yuní nakë nënë hudher. Dene ǎá bëyatrë hílchu sʔ ʔëdǎǎtʔ tsʔen hotié tʔadǎndhen sʔ hóbasí NWMO hel. ʔá NWMO kʔ ʔëǎǎdǎnë nene tsʔen tthʔí tʔá hokʔenatsʔede sʔ yatʔ gharë ʔasie kʔenǎradé sʔ ʔëdírí ghǎ.

Ku NWMO kʔ tʔokʔé ʔëdírí ʔasí nʔyëlyé há kʔadǎné nih hëhǎǎchu husǎ?
ǎǎ. Tʔokʔé ʔëdírí nʔtʔá tsʔen tthʔu tʔá dene yëdörëǎǎ kʔí bël hotie bëhayatʔ hasʔ. NWMO hotsʔ dene yel ʔëghadalana há bónídhí hotsʔen, ʔǎ kʔ kʔ dene yörëǎǎhíle de bëgá nʔtʔá hahíle sʔ. Ku nǎnʔ hǎyörǎǎ ʔǎ ʔëdírí bëghǎ hóníríñ horǎǎ de nëba hozǎ sʔ NWMO betsʔen yawǎtʔí lá ʔëdírí ʔëkʔereká ʔasí hokʔenatsʔede ghǎ.

Ku NWMO kʔ nahíé hǎyörǎǎ gá nih kʔenadé ha dǎndhen híle husǎ?
ǎǎ. Canada naskʔathé nih nëchá hǎ sʔ ʔëdírí ǎtʔé ʔasí nʔtʔá tʔokʔé ʔídná kon tthë tʔá bëkʔoghðhër bëkʔónʔ há. Hotié dëgharë tʔá nih tʔáhótʔ ha horelyʔ ʔasí há hotthë nëtʔ chu bënánótá deǎ. Ku ʔëdírí yatʔ nëdhe kʔí nǎnʔ dëne bëgha nʔtʔá ha hódörëkér dé bënëne gá.

Ku dene ʔëdírí tsʔídhíle naradé kʔí, ʔëdǎǎtʔ yetʔörëthí há bëgá nʔtʔá dé?
ʔëdírí la nëdhe kʔí dene gá nʔtʔá tsʔen tthʔu dene hël ǎmarshí nedhe hólé hozǎ NWMO chu hǎyörǎǎ hotsʔ dene hel, ʔëdírí ǎmarshí kʔí thá hotsʔen há nʔtʔá hóǎ. ʔeyer dé ʔeyer honarë dene yetʔörëthí há yunadhë de. Ku lá nʔtʔá hadé lá ǎ hasʔ dene há ʔeyer honarë hotsʔ yunadhë thá hotsʔen.

Ku ʔëdǎǎtʔ tsǎmba nʔtʔá ha ʔá ʔëdírí lá nëdhe há?
ʔëdírí yatʔé Nuclear Fuel Waste Act betsʔ kʔí tʔá dene ʔëdírí ʔasíé hókʔenadé hódörëǎǎ kʔí hotthë tsʔen tthʔu ʔëdírí tsǎmba níralé hozǎ tʔá ʔídná kon tthë ʔaratʔ kʔí ʔídná kon dǎtsʔ kʔí ʔëdírí sʔ: Ontario Power Generation, NB Power, Hydro-Québec and Atomic Energy of Canada Limited. Ku ʔëdírí yatʔ nedhe hotsʔ kʔí hotthe tsʔen tthʔu tsǎmba níráǎ hozǎ yuníké tsʔen tthʔu nih dǎnëttʔu kodayíle hozǎ. Ku NWMO hotsʔ dene bëttʔesí nʔtʔá hozǎ tʔánëttʔé tsǎmba níráǎ hozǎ hotthë tsʔen tthʔu.

Ku ʔëdǎǎtʔ ʔëdírí basí hëneresní hórësǎǎ dé ʔëdǎǎghë bëtsʔen náyǎístí há?
Ku ʔëdírí NWMO kʔí tʔá dene chu hǎyörǎǎ chu dene ʔëtsʔérádí ʔëdírí yatʔé ghǎ ʔǎ ʔatʔ bënërúsní nǎdhën dé nëba hozǎ sʔ NWMO tʔá ʔasíé kʔenǎradé ghǎ. Ku tʔa hǎyörǎǎ ʔëdírí ghǎ bëhël yatʔ horëǎǎ dé nuhëbá hozǎ sʔ nël yatʔ há, kʔí ʔëdírí ʔídná kon tthë bëkʔoghðhër nuclear waste hulyé kʔí nuhëbá nʔtʔá hahíle sʔ hódörúǎǎ híle dé.

Ku ʔǎ ʔéghǎ yatʔé horǎǎ dé ʔëdírí dëne bël yǎghǎtʔí lá:

Jamie Robinson, Director, Communications
Nuclear Waste Management Organization
22 St. Clair Avenue East, 6th Floor
Toronto, ON M4T 2S3, Canada
Tel: 647.259.3012 Fax: 647.259.3692
Email: learnmore@nwm.ca
Tsǎtsǎné bëní hǎ ʔé Website: www.nwm.ca/sitingprocess

NUCLEAR WASTE MANAGEMENT ORGANIZATION SOCIÉTÉ DE GESTION DES DÉCHETS NUCLÉAIRES

www.nwmo.ca/sitingprocess

For more information, please contact:

Jamie Robinson Director, Communications
Tel 647.259.3012 Fax 647.259.3692
Email learnmore@nwmo.ca

Nuclear Waste Management Organization

22 St. Clair Avenue East, Sixth Floor
Toronto, Ontario M4T 2S3 Canada
Tel 416.934.9814 Toll Free 1.866.249.6966
www.nwmo.ca

